

Om kyrkogemenskap

Utgiven i översättning

av

Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige

Översättning av

Concerning Church Fellowship, A Statement of Principle, Revised Edition, Church of the Lutheran Confession, 1961, CLC Book House, New Ulm, Minnesota, USA.

Copyright Church of the Lutheran Confession och Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige 1973

Förord till den svenska upplagan

Det för den historiska kristendomen kännetecknande draget har sedan äldsta tid varit dess vakthållning kring troslärens renhet. Detta har framförallt tagit sig sitt synliga uttryck i den gudstjänstliga gemenskapen, som varit förbehållen dem, som instämt utan förbehåll i den allmänliga kyrkans bekännelser. Varje avvikelse härvidlag förde med nödvändighet till uteslutandet från både börens och sakramentets gemenskap. Tillträdet till det heliga är därför omgärdat med olika föreskrifter, vars ändamål var att förhindra gudstjänstgemenskap med kättare. Kristenhetens äldsta kyrkoordningar avkräver således gästande gudstjänstbesökare noggrant besked om kyrkotillhörighet, och även i liturgien hörs det manande ropet till de annorlunda troende att vika tillbaka inför det heliga. Bakgrunden till dessa ordningar är det i dag helt bortglömda förhållandet, att kristendomen redan under fornkyrkans tid är en läromässigt djupt splittrad religion, där de många kätterska sekterna ofta i antal och yttre anseende vida överglänser de rättrogna skara. Den ortodoxa kyrkan värnar hela tiden trons renhet genom att öva lärotukt, och om en eljest rättrogen biskop, präst eller lekman tillåter sig att bortse från kyrkogränsen, blir han omedelbart själv utstött ur gemenskapen. Strängt fasthåller man den senare formulerade satsen: *Nulla communicatio in sacris cum haeticis aut schismaticis!* – ingen gemenskap i de heliga tingen med kättare eller sekterister. Den, som vill ta del av fädernas vittnesbörd härom, kan med fördel fördjupa sig i Werner Elert: *Abendmahl und Kirchengemeinschaft in der alten Kirche, hauptsächlich des Ostens*, Berlin 1954, lättast tillgänglig i den engelska upplagan: *Eucharist and church fellowship in the first four centuries*, Saint Louis 1966.

Detta fornkyrkliga arv vidarefördes av den senare kristenheten. Så lärde också medeltidskyrkan och dess kanoniska lag, så lärde den lutherska reformationen och ortodoxien. Inte ens vid en heretikers dödsbädd görs något undantag, också om man därvid vet att visa själavårdande nit och omsorg. Läsaren hänvisas för sina studier om lutherdomens lära på denna punkt till Martin Wittenberg: *Kirchengemeinschaft und Abendmahls-gemeinschaft kirchengeschichtlich gesehen*, *Lutherischer Rundblick* 3 u.

4/1961, och min artikel: Keine Kirchengemeinschaft mit Häretikern!,
Lutherische Blätter, Juli 1960.

I dag tycks det kristna vittnesbördet nära nog förstummat i fråga om läran om kyrkogemenskapen. Den ekumeniska flodvågens lärolikgiltighet har försatt kristenheten i ett tillstånd av nästan total upplösning av alla kyrkogränser. Dess viktigare är det att framlägga den bibliska bakgrunden till kyrkans lära om kyrkogemenskapen. En sådan biblisk grundval är givetvis nödvändig, om vi inte vill inskränka oss till att bygga på kyrkans stora lärares trots allt blott mänskliga auktoritet. För detta ändamål har vi översatt föreliggande skrift från engelskan. Den svenska språkdräkten är ett verk av flera personer, med de brister, som kan följa härav.

Stockholm på Den Heliga Trefaldighets dag 1973

Tom G.A. Hardt

Teol. dr

Präst i Evangelisk-lutherska S:t Martins församling i Stockholm

Förord

Då vi framlägger denna vår framställning beträffande kyrkogemenskap, är vi medvetna om att till och med en flyktig genomläsning snart kommer att avslöja, att vi har följt Konkordieformelns mönster och ibland citerat den ordagrant. Detta kan förefalla somliga förmätet, som om vi genom ett sådant förfaringssätt ville sätta vår egen ”bekännelse” jämsides med den lutherska kyrkans historiska bekännelser, och som om det var vår avsikt att förse Konkordieboken med ett tillägg. Detta är inte vår avsikt.

Det finns emellertid andra och goda skäl för att ta denna klassiska formel till modell. Bland de stora bekännelserna från femtonhundratalet är denna, som behandlar de inre konflikterna i lutherdomen. Den var enastående framgångsrik i att bringa ordning i en situation av stridigheter och förvirring. Genom Guds nåd tjänade den som ett medel för återställandet av enhet i långt högre grad än som tycktes vara möjligt, då striden stod som hetast.

Det har sagts, att våra dagars stridigheter väl kan jämföras med den situation, som uppstod strax efter Luthers död, och som behärskade kyrkan, tills Konkordieformeln avgjorde tvisterna. Kunde vi då finna en bättre modell för vårt arbete?

Det är sant, att utvecklingen i vår tid går emot enhet, även bland lutheraner, och vårt århundrades stora samgåenden tycks betyga dess effektivitet. Vi har det norsk-amerikanska samgåendet 1917 (ELC), bildandet av The United Lutheran Church 1918 (ULCA), The American Lutheran Church (ALC) och The American Lutheran Conference 1930 liksom den nya sammanslagningen 1960 av de ledande deltagarna i denna konferens till ett stort samfund (TALC). Och större sammanslagningar planeras. Sedan har vi också de mer omfattande förbunden, t.ex. The National Lutheran Council (NLC) och Lutherska Världsförbundet (LWF) liksom också många av dessa grupper officiella deltagande i det överkonfessionella National Council of Churches of Christ och t.o.m. Kyrkornas världsråd. Allt detta skapar bilden av framåtskridande – tills man kommer ihåg hur många lärotvister, som lämnades olösta i dessa unioner, och hur detta förfarande praktiskt taget har blivit det accepterade mönstret för sådana rörelser.

Inte heller synodalkonferensen har förblivit oberörd. Dess största samfund, Missouri, har dragits in i dessa underhandlingar och har i samarbete med The American Lutheran Church frambragt en ”Gemensam Bekännelse”, ett dokument som en systersynod, Wisconsin, måste beteckna som ”osann” därför att den påstod sig vara ett biläggande av historiska lärotvister, vilket den i själva verket inte var. Ändå står detta dokument ännu som en del av en gång pålitlig ortodox synods läromässiga ståndpunkt, och därmed komprometterar den även systersynoderna, så länge som de står kvar i kyrkogemenskapen. Så arbetar surdegen, och villfarelsen får samma status som sanningen.

Vi har inte försökt att täcka hela fältet av Skriftens läror, inte heller ser vi något behov av att ge oss in på en sådan uppgift. Vi har inte ens berört alla de punkter, som är kontroversiella i dag. Men genom att begränsa oss till vissa specifika frågor, där vi tror roten ligger till det mesta, om inte allt det onda, som plågar vår lutherska kyrka i vår tid, följer vi det goda föredöme, som uppsattes av 1580 års bekännare, vilka i sitt förord slog fast:

”Fördenskull är det ett nödvändigt krav, att dessa omstridda artiklar med stöd av Guds ord och andra tillförlitliga skrifter så förklaras, att var och en, som förstår det, som hör den kristna tron till, må kunna beträffande de omstridda frågorna se, vilken mening som står i överensstämmelse med Guds ord och den kristna Augsburgska bekännelsen och vilken som inte gör det, och alla rättsinniga kristna, för vilka sanningen är dyrbar, må akta sig och taga sig till vara för de villfarelser och fördärvliga meningar, som uppstått.” (Samfällid, klar... upprepning och förklaring, Konkordieformeln, Svenska Kyrkans Bekännelseskriter, ed. 1944 sid 542).

Vi hyser inga storslagna förväntningar om det intryck denna vår lilla enkla bekännelse skall göra. Ändå vågar vi tillskriva den ett stort och ädelt ett syfte så klart och mästerligt framställt i Konkordieformelns slutord att vi bara kan upprepa:

”Av denna vår förklaring kan en och var, vän såväl som fiende, tydligt utfinna, att vi inte varit hågade att för timlig freds, ros och enighets skull prisgiva något av Guds eviga och oföränderliga sanning (vilket inte heller står i vår makt att göra). En sådan fred och enighet skulle inte heller kunna bestå, då den ju strede mot sanningen och syftade till att undertrycka den. Ännu mindre har vi varit hågade att försköna eller dölja förfalskningar av den rena läran. Men vi har en hjärtans lust och håg till en sådan endräkt och är för vår del av hjärtat böjda och benägna att så långt, som i vår förmåga står, befodra en sådan enighet, genom vilken Guds ära lämnas

oförkränkt, intet av det heliga evangeliets gudomliga sanning prisgives och ingen eftergift göres åt minsta villfarelse, utan i stället fattiga syndare föras till en rätt, sann bättring, upprättas genom tron, stärkas i den nya lydnaden och sålunda uteslutande genom Kristi förtjänst bli rättfärdiga och saliga.” (Konkordieformeln, Svenska Kyrkans Bekännelseskriter, sid. 673-4).

Att Gud nådefullt måtte bruka och välsigna våra ofullkomliga strävanden mot detta mål, det är vår allvarliga och förtröstansfulla bön.

Om kyrkogemenskap

Tvistefrågans natur

§ 1. En av de mest påfallande utvecklingslinjerna i kyrkohistorien under förra hälften av 1900-talet har varit ”den ekumeniska rörelsen”. Under inflytande av denna rörelse uppkom en allvarlig meningsskiljaktighet mellan de lutherska kyrkorna i fråga om kyrkogemenskap. Genom att använda Augsburgska bekännelsens formulering ”det är tillräckligt”¹ har olika grupper utvecklat mot varandra stridande läror om utsträckningen av den samstämmighet, som är nödvändig för kyrkogemenskap. Somliga anser, att det är nog att vara eniga om att Jesus Kristus är Herre. Andra påstår, att vi skall undvika som heterodoxa endast dem, som lär falskt i de grundläggande läror om frälsningen. Åter andra gör åtskillnad mellan de villfarande i fundamentala läror och dem, som far vilse i icke grundläggande läror, och de påstår, att det är ett intrång i den kristna friheten att begära enighet också i icke grundläggande läror. Åter andra vill göra Augsburgska bekännelsen till enhetens måttstock och därmed utesluta andra bekännelseskriterier i den lutherska kyrkan, särskilt Konkordieformeln. I motsats till alla dessa skiftande meningar angående utsträckningen av den samstämmighet, som är nödvändig för sann enhet, vidhåller somliga, att full samstämmighet i alla tros läror uppenbarade i Skriften är nödvändig för den sanna enhet, som är den enda grunden för kyrkogemenskap.

§ 2. Bland de grupper, som insisterat på full enighet i läran som en nödvändig förutsättning för kyrkogemenskap, har uppstått oenighet om det avskiljande, som innehållsligt krävs från dem, som hyser villfarelse. Somliga lär, att gemenskap och samarbete i en viss utsträckning är tillåtna med vissa falska lärare och grupper. Andra vidhåller, att all gemensam gudstjänst och allt gemensamt religiöst arbete med sådana falska lärare och grupper är förbjudna. Bland dem som vidhåller, att alla manifestationer av

¹ ”... för kyrkans sanna enhet är det tillräckligt att vara ense ifråga om evangeliets lära och förvaltningen av sakramenten. Och det är inte nödvändigt, att nedärva människobud eller religiösa bruk eller yttre, av människor föreskrivna former för gudsdyrkan överallt är lika.” (Augsburgska bekännelsen, art. VII, SKB, s. 59.)

gemenskap med villolärare är förbjudna, har slutligen en diskussion uppstått beträffande tillämpandet av termen ”kättersk kyrka” på samfund, som förut hållit sig till Skriftens sanna läror, men som senare fjärrmat sig från dem. Somliga har lärt, att åtminstone en begränsad gemenskap får upprätthållas, så länge som sådana villfarande grupper inte hädar Guds Ord och inte vägrar att diskutera frågorna. Andra lär, att gemenskap med sådana grupper är förbjuden, då det blivit uppenbart efter noggrann prövning, att villfarelsen lärs ut och försvaras.

Syftet med denna bekännelse

§ 3. Eftersom Satan under de senaste tjugo åren har sått mycken förvirring i dessa ting inom de lutherska kyrkorna, är det vårt syfte att enkelt, rent och klart framlägga vår tro och bekännelse i dessa olika frågor i tes och antites, d.v.s. den sanna tros läran och dess motsats, för att den gudomliga sanningens grund skall bli uppenbarad på alla ifrågasatta punkter och för att alla icke legitima, tvivelaktiga, misstänkta och fördömda lärosatser, var de än är för handen, skall komma i dagen, så att alla skall kunna bli ärligt varnade för de villfarelser och falska läror, som är spridda överallt, och så att ingen skall bli missledd på grund av någon människas goda anseende. Vi har här tydligt förklarat oss i dessa viktiga trosfrågor, både för våra samtida och för våra efterkommande. För att förklara denna tvist och genom Guds nåd slutligen lösa den, framlägger vi här för den kristne läsaren denna vår lära i enlighet med Guds Ord. Helgat varde ditt namn!

I. Fastställande av den sanna läran

A. *Behovet av full enighet*

Skriftens krav på enhet

§ 4. Vi tror, att kyrkans enhet är verklig och befintlig. Det är denna enhet, som Luther talar om i vår lilla katekes, då han säger om Den Helige Ande, att ”han kallar, samlar, upplyser och helgar hela den kristna kyrkan på jorden samt behåller och bevarar henne hos Jesus Kristus i *en* rätt tro.” Kristna är förenade, därför att varje kristen helt är en skapelse av Anden. De kristna delar samma natur från början till slut. ”Ty här är ingen åtskillnad. Alla har ju syndat och är i avsaknad av härligheten från Gud; och de blir rättfärdiggjorda utan förskyllan, av hans nåd, genom förlossningen i Kristus Jesus” (Rom. 3: 22-24). Alla kristna är Guds barn på grund av att Kristus har förlossat världen och på grund av Den Helige Andes verk, som genom dopet och Ordet skänker oss denna helighet: ”Här är inte jude eller grek, här är inte träl eller fri, här är inte man och kvinna: alla är ni ett i Kristus Jesus” (Gal: 3: 28). Genom tron förenar Den Helige Ande oss med Jesus Kristus, och vi blir lemmar av hans kropp och förenade med varje kristen, och Jesu bön blir uppfylld: ”att de alla må vara ett, och att, såsom du, Fader, är i mig, och jag är i dig, också de må vara i oss, för att världen skall tro att du har sänt mig” (Joh. 17:21). Denna Kristi kropps, d.v.s. kyrkans, enhet uttrycks av Paulus i Rom. 12:5: ”Så utgör också vi, fastän många, en enda kropp i Kristus, men var för sig är vi lemmar, varandra till tjänst”. Denna enhet uttrycks mycket skönt i Ef. 4: 4-6: ”En kropp och en Ande, likasom ni också blev kallade till att leva i ett och samma hopp, det som tillhör er kallelse – en Herre, en tro, ett dop, en Gud, som är allas Fader, han som är över alla, genom alla och i alla”.

§5. I avseende på den nya människan är de kristna helt förenade i samma sinnelag. Den Helige Ande gör dem till Guds barn, och han gör dem till ett. De är fullt ense om synden, dess natur, dess ursprung, dess medel, dess frukter etc. De är ense om nåden; dess tillräcklighet, dess vägar, dess medel, dess frukter etc. Det kan finnas olika grader av förståelse, olikheter vad gäller upplevelsens intensitet, men vad gäller dess väsen är alla troende helt eniga.

§ 6. Eftersom kristna är helt förenade i ett och samma sinnelag genom Anden, följer att Anden leder dem så, att alla talar detsamma. Fastän sätten att tala kan vara olika, måste den uttalade sanningen alltid vara en och densamma. Kyrkan existerar för ändamålet att förhärliga Gud, och bara genom att tala detsamma nås detta resultat: ”så att ni endräktigt och med en mun prisar vår Herres, Jesu Kristi, Gud och Fader” (Rom. 15: 6).

§ 7. Därför tolererar kyrkan *inga söndringar*. Skriftens höga krav är klart, att alla skall tala detsamma. Detta fastslås av S:t Paulus i 1 Kor. 1:10:

”Men jag förmanar er, mina bröder, vid vår Herres, Jesu Kristi, namn, att alla vara eniga i ert tal och att inte låta söndringar finnas bland er, utan hålla fast tillhoppa i samma sinnelag och samma tänkesätt”.

Detta tal är begränsat till Den Heliga Skrift

§ 8. Vi tror och bekänner vidare, att detta kyrkans tal begränsas till Guds Ord. I den mån vi är medlemmar av kyrkan, får vi tala, bekänna och lära endast Ordet. ”Om någon talar, så vare hans tal i enlighet med Guds ord; om någon har en tjänst, så sköte han den efter måttet av den kraft som Gud förlänar, så att Gud i allt blir ärad genom Jesus Kristus. Honom tillhör äran och vädret i evigheternas evigheter, amen” (1 Petr. 4:11). Kyrkan skall tala ett enda, och detta enda kallas av Petrus ”Guds Ord”. Som mänskliga varelser har kyrkans medlemmar ingen visdom, ingen sanning. Deras samfälliga budskap är uppenbarelsen, som sänts från himmelen, Guds Ord. Så vittnar S:t Paulus i 1 Kor. 2:12, ”Men vi har inte fått världens ande, utan den Ande som är av Gud, för att vi skall veta vad som har blivit oss skänkt av Gud. Om detta talar vi också ...” Att S:t Johannes anser sig vara en budbärare och förmedlare av himmelsk visdom utsägs i 1 Joh. 1:3, ”Ja, det vi har sett och hört, det förkunnar vi också för er.” Jesus lovade dessa apostlar sin Ande, som skulle säkerställa, att de lärde hans Ord helt riktigt: ”han skall lära er allt och påminna er om allt vad jag har sagt er” (Joh. 14:26). Sålunda är befallningen till kyrkan att lära ”dem att hålla allt vad jag har befallt er” (Matt. 28:20).

§ 9. Kyrkan skall i alla tider följa den första församlingens exempel: ”Och dessa höll fast vid apostlarnas undervisning” (Apg. 2:42), och hon bör med S:t Paulus kunna säga: ”Jag har inte undandragit mig att förkunna för

er allt Guds rådslut” (Apg. 20:27). Att kyrkan inte får tala annat än Guds Ord lärs av Moses i 5. Mos. 4:2, ”Ni skall inte lägga något till det som jag bjuder er, och ni skall inte taga något därifrån; ni skall hålla Herrens, er Guds, bud, som jag giver er.”

Skriften är ofelbar

§ 10. Att Den Heliga Skrift är given av Gud till kyrkan såsom trons grundval, att den är den enda källan, varifrån alla läror, som påbjuds av den kristna kyrkan, måste hämtas, förutsätter också läran, att Den Heliga Skrift är *en gudomlig uppenbarelse*. Vi lär följaktligen, att Den Heliga Skrift skiljer sig från alla andra böcker i världen, i det att den är Guds Ord. Den är Guds Ord, därför att de Guds heliga män, som skrev Skriften, endast skrev vad Den Helige Ande meddelade dem under inspiration.² ”All skrift som är ingiven av Gud (gudsinandad) är också nyttig till undervisning, till bestraffning, till upprättelse, till fostran i rättfärdighet” (2 Tim. 3:16) och vidare ”Ty ingen profetia har någonsin framkommit av en människas vilja, utan därigenom att människor, drivna av Den Helige Ande, talade vad som gavs dem från Gud” (2 Petr. 1:21). Vi lär också, att Skriftens verbalinspiration inte är en s.k. ”teologisk slutledning”, utan att den lärs genom direkta utsagor i Skriften, 2 Tim. 3:16; Joh. 10:35: ”och skriften kan ju inte bli om intet”; Rom. 3:2: ”de har blivit betrodda med Guds löftesord”; 1 Kor. 2:13: ”Om detta talar vi också, inte med sådana ord som mänsklig visdom lär oss, utan med sådana ord som Anden lär oss.” Emedan Den Heliga Skrift är Guds Ord behöver det ej påpekas, att den inte innehåller några fel eller motsägelser, utan att den i alla sina delar och ord är den ofelbara sanningen, också i de delar, som behandlar historiska, geografiska och andra världsliga ting, Joh. 10:35.

§ 11. Vi tillbakavisar den lära, som under namn av vetenskap har vunnit stor popularitet inom kyrkan i våra dagar, nämligen att Den Heliga Skrift inte till alla sina delar är Guds Ord, utan delvis Guds Ord och delvis människoord och sålunda innehåller, eller åtminstone skulle kunna innehålla felaktigheter. Vi tillbakavisar denna falska lära som förskräcklig och hädisk, eftersom den klart motsäger Kristus och hans heliga apostlar, sätter människor som domare över Guds Ord och sålunda kastar över ända grunden för den kristna kyrkan och dess tro.

² Fortsättningen här och i nästa stycke har tagits från ”Brief Statement” (1932) (officiell lärobekännelse av Missourisynoden, sv. utg:s anm.)

Skriften är okränkbar

§ 12. Vi tror vidare, att denna ofelbara Skrift, som är den enda ofelbara auktoriteten för alla kyrkans lärosatser, är okränkbar. Och det är speciellt denna egenskap, som blir illa åtgången i deras händer, som i dag önskar tolerans i lärofrågor. Vi har redan nämnt stället i 5. Mos. 4:2, som varnar för varje tillägg eller borttagande från Skriften. Till detta måste läggas förbannelsen i Upp. 22:18, ”Om någon lägger något till dem, så skall Gud på honom lägga de plågor om vilka är skrivna i denna bok.” Varningen finns också i Ords. 30:5 f., ”Allt Guds tal är luttrat; han är en sköld för dem som tar sin tillflykt till honom. Lägg inte något till hans ord, för att han inte må beslå dig med lögn.” Gud tillåter inget fingrande på sitt Ord, inte ens i skenbart obetydliga detaljer, ty t.o.m. den minsta lilla punkt måste respekteras som en del av det gudomliga vittnesbördet, Matt. 5:18. Och vidare: ”Skriften kan ju inte bli om intet” (Joh. 10:35). Sålunda skall vi darra inför Guds Ord, och vi tror, att varje ändring, tillägg eller borttagande utgör en kränkning av den evige Gudens majestät och helighet, hans som i kärlek nedsteg till människorna med sanningen.

Skriften är klar

§ 13. Inte heller tror vi, att det finns rum för privat tolkning av Skriften på grund av någon antagen tvetydighet eller oklarhet i den gudomliga uppenbarelse. Skriftens klarhet är utom all diskussion. Att säga att Bibeln är oklar är hädelse och att anklaga vår frälsnings upphovsman för att ha gett den fallna människan otydliga anvisningar om hennes väg till himmelen. Men vi säger och lär med största övertygelse, att Den Heliga Skrift är klar, och att den gör alla läror och föreskrifter, som är nedlagda i det ingivna Ordet, lättåtkomliga för varje läsare. Bibeln ställer detta anspråk beträffande sig själv. Ps. 119:105,130: ”Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig ... När dina ord öppnas, ger de ljus och skänker förstånd åt de enfaldiga.” Ps. 19:8 säger: ”Herrens lag är utan brist och vederkvicker själen.” Kristus lovar: ”Om ni förblir i mitt ord, så är ni i sanning mina lärjungar; och ni skall då förstå sanningen, och sanningen skall göra er fria” (Joh. 8:31-32). Sålunda är läror inte grundade på tolkningar av Skriften utan på Ordet självt. Kyrkan kan inte göra Bibeln klarare genom

sina tolkningar utan kan bara leda människor till Skriftens nakna ord, så att de grundar sin tro på dessa ord allena. Vi tror, att de många olikheterna i läran i de olika kyrkorna bara beror på människan, som i sin gensträvighet vägrar att taga sitt förnuft tillfånga i lydnad mot Kristus (2 Kor. 10:5), och i stället önskar vara herre över Den Heliga Skrift (1 Tim. 1:7).

Alla avvikelser är fördömda

§ 14. Vi tror, lär och bekänner också, att alla avvikelser från Den Heliga Skrift är fördömda. Ty vad som är falskt, får inte blandas med det som är sant. I Jer. 23:28 talar Herren till predikanterna: ”den som har undfått mitt ord, han må tala mitt ord i sanning. Vad har halmen att skaffa med säden? säger Herren.” Kyrkan har fått i uppdrag att bara tala Guds Ord i dess renhet: ”lärande dem att hålla allt vad jag har befallt er.” S:t Paulus tillhåller Timoteus att ”såsom förebild i fråga om sunda ord må du, i tron och kärleken i Kristus Jesus, ha de ord som du har hört av mig” (2 Tim. 1:13). I sin första epistel till Timoteus befäller Paulus honom att ”förmana somliga att inte förkunna främmande läror” (1 Tim. 1:3). Om dem som blandar sant med falskt talar Paulus i Gal. 1:9: ”Om någon förkunnar evangelium för er i strid mot vad ni har undfått, så vare han förbannad.” Jeremia hotar alla sådana med Guds vrede: ”ja, jag skall komma över profeterna, säger Herren, dessa som frambär sin egen tungas ord, men säger: Så säger Herren. Ja, jag skall komma över dem som profeterar lögndrömmar, säger Herren, och som, när de förtäljer dem, för mitt folk vilse med sina lögner och sin stortalighet, fastän jag inte har sänt dem eller givit dem något uppdrag, och fastän de alls inte kan hjälpa detta folk, säger Herren” (Jer. 23:31-32). Att ändra på något av den trefalt Heliges lära är för alla en mycket svår förbrytelse mot Guds majestät. När vi ser människor våga fingra på det gudomliga vittnesbördet utan att darra inför Guds Ord, kan vi bara bäva inför vad som oundvikligen måste bli följden. Vi kommer ihåg Guds vrede vid förändringen i hans gudstjänst, som utfördes av Aron vid Sinai berg och säger med psalmisten: ”Glödande harm griper mig för de ogudaktigas skull, därför att de överger din lag” (Ps. 119:53).

§ 15. Det skulle vara att fresta den helige Guden även att göra en åtskillnad mellan små och stora avvikelser eller villfarelser, ty i alla fall av falsk lära blir det för människan ett förgripande på gudomen. Dessutom är Bibelns läror så nära förbundna med varandra, att förnekandet av någon enda av dem är en återspeglning av den falske lärarens hållning gentemot all uppenbarad Sanning. Så lär också Dr. Luther: ”Min bäste herre. Guds Ord är *Guds* Ord, som inte kan tillåta människor att finna fel i det. Den, som gör Gud till en lögnare och hädar Honom i ett enda ord eller säger, att det betyder föga för Honom att hädas och kallas lögnare, han hädar hela Gud och bryr sig föga om all hädelse av Gud” (S:t Louis Ed. XX:775).

B. Avskiljande från alla som avvika

§ 16. Detta är i sanning stränga sanningar. Men de är sanningar härledda ur Skriften, där de är nedlagda av Gud själv för att åt oss skydda och bevara den fullkomliga sanning, som är trons, livets och frälsningens enda källa. Detta är också orsaken till varför Skriften så eftertryckligt och rättframt kräver, att kristna *skiljer sig från alla som avviker* i läran från Guds Ords sanning.

Sammanfattning av vår tro

§ 17. Till en kort sammanfattning av vad vi tror, lär och bekänner på denna punkt vill vi först framställa för den kristne läsaren följande sats: ”Emedan Gud har påbjudit att endast hans Ord utan tillägg av mänsklig lära, skulle läras och tros i den kristna kyrkan (1 Petr. 4:11; Joh. 8:31-32; 1 Tim. 6:3-4) fordrar Gud av alla kristna, att de skall skilja mellan ortodoxa och kätterska kyrkor och ha kyrkogemenskap endast med ortodoxa kyrkor (Matt. 5:15) och, ifall de har förrirat sig in i kätterska kyrkor, att lämna dem (Rom. 16:17). Vi förkastar unionism, d.v.s. kyrkogemenskap med anhängare till falsk lära, såsom varande olydnad mot Guds bud och förorsakande splittringar i kyrkan (Rom. 16:17; 2 Joh. 9,10) och såsom innebärande en ständig fara att helt förlora Guds Ord (2 Tim 2:17-21)” (Brief Statement, Art. 28).

Två slags kyrkor

§ 18. Såsom det ovan fastställts, och som det alltid lärts av fäderna, tror även vi, att det finns två slags synliga kyrkor: rätta och falska eller ortodoxa och kätterska. Vi har klart visat, att Gud fordrar av oss, att vi upprättar hans Ords lära i dess sanning och renhet utan tillsats av villfarelse av något slag. Då föreligger en ortodox kyrka, som troget håller fast vid Guds Ords oförfalskade lära och förvaltar sakramenten i enlighet med deras gudomliga instiftelse. En kyrka, som återigen i strid med det gudomliga budet tillåter falsk lära inom sig eller avviker från den gudomliga instiftelsen i sitt förvaltande av sakramenten, kallas med rätta en falsk eller kättersk kyrka. Att det skulle uppkomma sådana kyrkor är förutsagt i Skriften. S:t Paulus säger till de äldste i Efesus: ”Jag vet, att sedan jag har skilts från er svåra ulvar skall komma in bland er, och att de inte skall skona hjorden. Ja, bland er själva skall män uppträda, som talar vad förvänt är, för att locka lärjungarna att följa sig” (Apg. 20:29-30). Dessa män, som kommer att lära falskt, skall lyckas med att få lärjungar. ”Ty partier måste ju finnas bland er” (1 Kor. 11:19).

§ 19. Fastän man i dag allmänt anser, att det är en fördel att ha ett stort antal olika kyrkor, och att vi begär alltför mycket, då vi vidhåller, att alla kristna borde ha samma tro, tror vi fast, att det inte är behagligt för Gud, att det finns kätterska kyrkor. De är inte önskade av Gud utan existerar endast p.g.a. hans långmodighet. Och därvid förnekar vi inte, att det finns Guds barn i kätterska kyrkor. Även i dessa kyrkor föds nya barn åt honom, så länge som hans Ord ännu predikas inom dem. Men Gud vill inte, att de existerar som heterodoxa kyrkor. Dessa kyrkor har skrivit in falsk lära på sitt baner och har upprättat ett avsöndrat samfund. Gud tillåter dem att existera, inte därför att det är gott eller välbehagligt för honom, ej heller därför att vi har fritt val att tillhöra vilka grupper som helst, utan han säger: ”Ty partier måste ju finnas bland er, för att det skall bli uppenbart vilka bland er som håller provet” (1 Kor. 11:19). Så skrev också Dr. Luther: ”När det händer, att människor bli oense i läran, har det den följd, att det åtskiljer dem och uppenbarar vilka, som är de sanna kristna, nämligen de som äger Guds Ord i all dess renhet och förträfflighet” (S:t Louis Ed. XVII, 1346:71).

Kristna skall pröva alla kyrkor

§ 20. Vi tror vidare, att Gud av alla kristna fordrar, att de skall skilja mellan sanna och falska kyrkor liksom mellan sanna och falska lärare. Vi läser i 1. Joh. 4:1: ”Mina älskade, tro inte var och en ande, *utan prova* andarna, huruvida de är av Gud; ty många falska profeter har gått ut i världen.” Och Herren Jesus förmanar: ”Tag er tillvara för falska profeter” (Matt. 7:15). Lydnaden mot Guds bud fordrar, att kristna skiljer mellan sanna och falska profeter.

... och handla därefter

§ 21. Vi tror, lär och bekänner vidare, att av de kristna fordras, att de har kyrkogemenskap endast med ortodoxa kyrkor. Efter att ha gjort åtskillnad mellan kätterska och ortodoxa kyrkor *skall de handla* enligt denna insikt. Detta är vad Guds Ord lär i alla sammanhang, där kristna förmanas att inte höra falska profeter utan att fly från dem. Dessa förmaningar säger till den kristne att inte lyssna på de falska profeterna utan att hellre dra sig undan den fara, som ligger i deras läror – de ”goda ord och vackra tal” genom vilka de ”bedrar de enfaldigas hjärtan” (Rom. 16:18). 2 Joh. 10 fordrar rättframt: ”Om någon kommer till er och inte har den läran med sig, så tag inte emot honom i era hus, och hälsa honom inte. Ty den som hälsar honom, han gör sig delaktig i hans onda gärningar.” I sitt första brev till Timoteus kap. 6:3-5 säger S:t Paulus: ”Om någon förkunnar främmande läror och inte håller sig till sunda ord – vår Herres, Jesu Kristi, ord – och till den lära som hör gudsfruktan till, då är han förblindad av högmod, och detta fastän han intet förstår, utan är såsom från vettet i sitt begär efter disputerande och ordstrider, vilka vållar avund, kiv, smädelser, ondskefulla misstankar och ständiga tvister mellan människor som är fördärvade i sitt sinne och har tappat bort sanningen, människor som menar att gudsfruktan är ett medel till vinning ... men *fly* sådant” (vers 11).

§ 22. Inte heller bör man lättsinnigt avvisa 2 Kor. 6:14-18: ”Gå inte i ok tillsammans med dem som inte tror; det bleve omaka par. Vad har väl rättfärdighet att skaffa med orättfärdighet, eller vilken gemenskap har ljus med mörker? Hur förlikar sig Kristus och Beliar, eller vad delaktighet har den som tror med den som inte tror? Eller hur låter ett Guds tempel förena

sig med avgudar? Vi är ju ett den levande Gudens tempel, ty Gud har sagt:

'Jag skall bo i dem och vandra ibland dem; jag skall vara deras Gud, och de skall vara mitt folk.' Alltså: '*Gå ut ifrån dem* och skilj er ifrån dem, säger Herren; kom inte vid det orent är. Då skall jag ta emot er och vara en Fader för er; och ni skall vara mina söner och döttrar, säger Herren, den Allsmäktige'."

§ 23. Då en ytlig genomläsning av detta bibelställe kan få oss att tro, att det talar om icke-troende, vill vi påpeka, att villfarande kyrkor, såvitt de är vilsefarande, också är icke-troende. De är icke-troende med hänsyn till en hel rad bibelställen. Genom sina villfarelser har de delat kyrkan och står emot sanningen. Falsk lära är orättfärdighet, och det kan inte existera någon gemenskap med den. Falsk lära är mörker, och sann uppenbarad lära är ljuset i denna världen. De har ingen gemenskap, inget gemensamt. All falsk lära är Belials verk; då vi har gemenskap med falska lärare, går vi samman med Satan, deras villfarelses upphovsman. Skriften lär, att vi skall gå ut från dem, d.v.s. från dem, som är anhängare av och lär ut villfarelse, och vara skilda från dem.

§ 24. Att detta gäller alla kätterska lärare och kyrkor lär vi oss klart och tydligt i Rom 16:17: "Men jag förmanar er, mina bröder, att ha akt på dem som vållar tvedräkt och kan bli er till fall, i strid med den lära som ni har inhämtat; *drag er ifrån dem.*" I denna text är båda kraven inneslutna, nämligen urskiljandets akt (prövningen, § 20) och själva handlingen som följer av denna (§ 21). Paulus bröder bör noga hålla sina ögon på dem, som avviker genom att de lär och fasthåller vid falsk lära vid sidan av sann lära, och de bör undvika dem.

Bekännelsen är grunden

§ 25. Av detta bibelställe är det också klart, att gemenskap skall grundas på endast ett ting, nämligen på *läran*, som förkunnas eller bekänns. Här är det som så mycket förvirring utsås av Satan. Ty han inger alltid tanken att, eftersom det existerar troende också i kätterska kyrkor (vilket vi beredvilligt och gärna erkänner), borde kristna inte lämna sådana kyrkor, eller borde de åtminstone till en viss grad ha gemenskap med dem. Här är det nödvändigt att skilja mellan kristet broderskap och kristen gemenskap. Den

heliga kristna kyrkan består verkligen av alla, som tror på Jesus Kristus, av alla som har fötts av Fadern genom Sanningens Ord och som är medlemmar i Hans familj. Men eftersom tron är osynlig, är dessa bröder osynliga, och vi är förvissade om deras existens endast genom Guds Ord och löfte. Detta är broderskapet. Kristen gemenskap å andra sidan är en frukt av detta broderskap, och en mycket viktig sådan. Eftersom vi hör samman som bröder i Kristus, visar vi det genom gemensam gudstjänst, bön och arbete.

§ 26. Grunden för denna gemenskap kan inte vara densamma som den för broderskapet, vilken ju är pånyttfödelse och sann tro. Innan vi kan ha gemenskap, måste vi känna igen brodern, och igenkännandet måste till objekt ha något som går att se. Men tro kan inte ses. Man kan inte känna igen en broder genom hans tro, och det är lika omöjligt att ha gemenskap med honom på den grunden. Paulus säger i Rom. 10:10: ”Ty genom *hjärtats* tro blir man rättfärdig.” Och i 1 Kor. 4:5 gör han det betydelsefulla uttalandet: ”Döm därför inte förrän tid är, inte förrän Herren kommer, han som skall dra fram i ljuset vad som är fördolt i mörker och uppenbara alla hjärtans rådslag.”

§ 27. Vi tror och lär därför, att kristen gemenskap är grundad endast på bekännelsen av tron i ord och handling. Som Johannes säger i sitt första brev, 4:2-3: ”Därpå skall ni känna igen Guds Ande: var och en ande som *bekänner* att Jesus är Kristus, kommen i köttet, han är av Gud; men var och en ande som inte så bekänner Jesus, han är inte av Gud.” Bekännelse är grunden för kristen gemenskap, ty när en människas bekännelse är i överensstämmelse med ”den lära vi har undfått” kan vi erkänna honom som en broder.

§ 28. Vi vet naturligtvis, att vår gemenskap inte är identisk med det andliga broderskapet. Bakom en god bekännelse kan dölja sig en hycklare. Å andra sidan vet vi, att det finns kristna också inom de kyrkor, som bekänner villfarelse tillsammans med Sanningen. Vi kan inte se hycklarna i en ortodox kyrka, ej heller de troende i en falsk kyrka. Vad mera är, vi skiljer oss inte från Guds barn i de falska samfundet utan från samfundet som sådana. Dessa samfund skiljer dessa Guds barn från oss. Vi tror, att det är till de sant troendes välsignelse bland de heterodoxa, att vi vägrar gemenskap med dessa kyrkor. Därvid påminner vi dem ständigt om, att de

är på fel plats. Gång på gång har folk därigenom letts ut från den falska kyrkan in i den sanna, där Gud vill, att de skall vara.

Detta omfattar alla som avviker

§ 29. Vidare tro, lär och bekänner vi, att det inte finns några undantag från denna föreskrift att undvika alla falska lärare och deras anhängare. Varje avvikelse från sanningen är ett våldförande på Guds ära och utgör ett allvarligt hot mot troende, som när allt kommer omkring kan bli frälsta bara genom Guds Ord. S:t Paulus säger till galaterna: "Lite surdeg syrar hela degen" (Gal. 5:9). Här förklarar Paulus eftertryckligt, att villfarelse, hur liten den än är, är farlig att skämta med. Villfarelsen, som galaterna fallit i, var en falsk inställning gentemot omskärelse, antagandet att genom att underkasta sig omskärelse och iaktta sabbaten och andra ceremonier skulle de kunna göra sin rättfärdiggörelse säkrare. De betonade evangelium, de erkände syndaförlåtelsen genom Kristus, men de ville utöka evangelium med egna övningar. Paulus varnar dem för de långtgående konsekvenserna av denna "lilla" avvikelse från den uppenbarade sanningen. Snart skulle de rentav mista evangelium, och i princip hade de förnekat det redan.

§ 30. En annan bild, som används av Paulus för att understryka, att varje liten avvikelse måste undvikas, finner man i 2 Tim. 2:17-19. Här jämför han villfarelse med kallbrand. Det är sorgligt att se en stark man full av hälsa i sin bästa ålder, men som har förfrusit en extremitet, så att kallbrand uppstår. Om inte den angripna delen *tas bort*, kommer kallbranden obevekligt att fortsätta sitt lopp, fräta och sprida sig. Den speciella villfarelse, som Paulus talar om, har att göra med läran om uppståndelsen. Han tillägger, att det finns säkerhet i endast en regel: "Var och en som åkallar Herrens namn må vända sig bort ifrån orättfärdighet" (2 Tim. 2:19). De, som bekänner sanningen, bör skilja sig från all villfarelse. Hur viktigt detta är, ser vi i källan för detta citat. Ty Paulus tog detta citat från historien om Koras uppror i öknen. Folket befalldes att hålla sig ifrån Koras tält och hans hop. Vi vet, hur ödesdigert det hade varit att inte lyda. Varje avvikelse är uppror mot Guds majestät och auktoritet.

En sådan exklusivitet är evangelisk

§31. Fastän en sådan exklusiv attityd, som vi här bekänner, överallt förtalas och fördöms som oevangelisk, är det faktiskt en princip, som är *helt i överensstämmelse med evangeliets kärna*. Faktiskt står det glada budskapet om alla syndares frälsning på spel: Guds frälsningsplan, fullbordad i Kristus omfattar verkligen alla syndare. Den är allomfattande. Han, som vill, att alla människor skall bli frälsta, har nedlagt detta livgivande budskap i Bibeln, jfr. 2 Kor. 5:19 och Rom. 5:18. Bara detta glada budskap från Gud ger hopp, tröst och frid åt varje syndare. Å andra sidan kommer varje religiös kraftansträngning, som härrör från ett opånyttfött hjärta, oundvikligen att vara just så lagisk som denna världens ”makter”, under vilka den är fånge.

§ 32. Det är människans natur, att hon i sin orättfärdighet undertrycker sanningen. Ända sedan Eva först utforskade möjligheten, har varje avvikelse ifrån den gudomliga sanningen, varje tillägg eller varje inskränkning från människans sida med nödvändighet blivit en begränsning av den frihet, som vi fått i Kristus. Falsk lära är alltid ett hot mot den allomfattande och fullständiga syndaförlåtelse, som finns i Kristus Jesus. Det är med syftet att behålla det glada budskapet, som Gud är så uttrycklig i sitt förbud mot gemenskap med villfarelse, hur liten och trivial den än må synas. Här är S:t Paulus vår store läromästare. Ingen kan förneka, att han trodde på den allomfattande egenskapen hos evangeliet om Jesus. Alla hans kraftansträngningar syftade till att föra denna Guds frid till varje hörn av världen. Ändå är det särskilt Paulus, som för ständig strid mot varje försök av människor att ändra, förvränga eller stympa detta evangelium. Ty när människor ändrar Guds Ord, angriper de Kristus själv. Paulus känner fruktan inför tanken, att hans församlingsmedlemmar skall bli hänvisade till en stympad Kristus som grund för sin ”tröst”. Vad kunde vara en större tragedi för hans efterkommande än att ta emot ett evangelium, som vore på något enda vis mindre tröstande och mindre allomfattande än det underbara ursprungliga, som han betrodde med.

Felaktig exklusivitet förkastad

§ 33. Det måste nämnas, att det finns *en felaktig exklusivitet*, som inte

kommer av detta allomfattande evangelium. Där motivet för avskiljandet är egen stolthet eller stolthet över den egna gruppen, är det syndigt och visar en allvarlig brist på förståelse av evangelium. Sådant var fariséernas avskiljande – och de har många efterföljare i dem, som i sin exklusivitet är endast människor. Varje avskiljande i kyrkan, som inte görs med Guds och hans evangeliums ära som mål, måste förkastas lika väl som unionism, d.v.s. gemenskap mellan falska lärare.

Exempel från Skriften

§ 34. Det hävdas också av våra motståndare, att *kärlekens* Gud, som vill, att vi skall leva i kärlek och endräkt med alla människor, aldrig skulle begära, att vi skulle skilja oss från alla som avviker i lärofrågor. För den kristne, som överlåter allt som angår hans frälsning i Guds hand, är detta sannerligen ett falskt argument. Precis som Gud, som gav Abraham löftet, också kunde beordra samme Abraham att offra löftets son, så är det samme kärlekens Gud, som beordrar den kristne att ”undvika”, ”dra sig undan”, ”gå ut från dem”, ”förkasta kättaren”, ”att ej ha någon umgängelse med honom”. Och eftersom människans hjärta är ont från ungdomen, vet den kristne från början, att det aldrig kommer en tid, då han kan vila sig och inte vara på sin vakt mot falska profeters intrång och deras villfarelser, liksom mot intrång av villfarelse i hans egen lära.

§ 35. Skriften ger *oräkneliga exempel* på detta ändlösa krig, som Satan för mot sanningen. Till vår varning ser vi, hur fruktansvärt framgångsrik han ofta är. Till och med i sin helighet förlorade våra första föräldrar sanningen, eftersom de lyssnade på frestelsens röst, sedan det blivit klart, att rösten avvek från det sanna Ordet. Från Kains första mot-altare till Vilddjurets verksamhet i Johannes' uppenbarelse märker vi Satans aldrig avstannande ansträngningar att tränga in i deras led, som skall förkunna enbart Guds Ord.

§ 36. Mose lär oss i 1 Mos. 6: 1 ff, att allt kött måste dö, därför att ”Herren såg att människornas ondska var stor på jorden, och att deras hjärtans alla uppsåt och tankar beständigt var alltigenom onda.” Denna situation hade uppstått p.g.a. kyrkans beblandelse med världen. Det var viljan att föra

samman (i styrkans och säkerhetens intresse), som efter floden återigen i Babel hotade att utplåna evangelium. Detta ledde till en högst drastisk tillämpning av avskiljandets princip, då Gud fann det nödvändigt att helt skilja Abram från hans familj och från alla folk, så att evangelium måtte bli bevarat till tidens fullbordan. Fastän hans barn välsignades på varje upptänkligt sätt av Gud, som räddade dem från alla deras fiender och såg till varje deras behov, så måste Gud ändå klä dem i lagens tvångströja, så att de på hundra olika vis varje dag skulle bli påmindna om, att de var hans utvalda folk med en särskild uppgift. Trots dessa drastiska steg är Israels historia en sorglig historia med ofta återupprepade kompromisser, med villfarelse och synkretism, som ofta ledde till totalt avfall.

§ 37. I samband med dyrkandet av den gyllene kalven vid Sinai får vi lära oss förhållandet mellan vår kärlek till Gud och kärleken till vår nästa. Då gudsdyrkan förändrades (fastän man menade sig dyrka Gud) och Guds vrede växte, så bjöds leviterna i kärlek till Gud och för att upprätthålla hans ära att ta till svärdet mot sina bröder, av vilka 3000 föll den dagen. Alltid då Guds Ord angrips, berörs hans ära. I anslutning till 2 Tim. 2 nämnde vi ovan Koras revolt. Denna händelse understryker kraftigt samma tanke på den hotande vreden hos en Gud, vars ära man kränkt, då hans föreskrifter inte blev åttlydda. Nya Testamentets krav, att vi skall avskilja oss, är verkligen kärleksfulla varningar, så att vi kan undkomma innan vi kommer under Guds vrede.

§ 38. I Josua kap. 20 finner vi ett avslöjande avsnitt om Satans skickliga och oupphörliga försök att åstadkomma synkretism och religiös unionism. Vid den sista församlingen i Israel, som Josua sammankallade, vädjade han till folket, att det skulle överge sina avgudar och ge hela sitt hjärta åt Gud. Han talar om deras förhållningssätt. Fastän de upprepade gånger förklarar sig dyrka Gud, fortsätter han att förmana och tala bevakande för renhet i gudsdyrkan och uttalar kortfattat avskiljandets princip: ”Men jag och mitt hus, vi vill tjäna Herren”.

§ 39. Fastän denna exklusivetsprincip gav Israel under Guds ärorika ledning full äganderätt till det Heliga Landet och seger över alla fiender, blev de snart slappa i just denna sak och tillät några kananéer att stanna kvar i landet. De fördelar, som tycktes finnas med detta kompromissande

med Guds uttryckliga befallningar, försvann genom Guds högtidliga kungörelse vid Bokim (Dom. 2). Deras liberala tendenser gav ändlösa bekymmer åt dem och deras efterkommande, för nu ville *Gud* inte driva ut kananéerna, utan tillät dem att stanna kvar som en snara och en fälla för Israel. I Nya Testamentet blir följderna av att tolerera dem, som lär villfarelse alltid densamma, nämligen att de bli törntaggar i vårt kött, och att de förorsakar allvarliga sönderingar, som Gud tillåter för att rena kyrkan (1 Kor 11:19).

§ 40. Vi skulle kunna anföra många fler exempel från Skriften, som visar att när män som Abraham stod helt ensamma – trogna sin Gud, byggande sina egna altaren, trotsande alla – då kom Guds välsignelse i överflödande mått. Däremot då Israel tillät att villfarelse och falskhet blandades med den oskattbara sanningen, som anförtrotts dem, bringade det ruin och ödeläggelse. Från domartiden, Salomos tid, det delade rikets tid och återupprättelsens tid, hör man på varje bibelblad rösten, som ropar: ”Gå ut från dem och skilj er från dem, säger Herren.”

§41. Sålunda lär Skriften klart genom föreskrifter och många exempel, att kristna skall avskilja sig från all falsk religion och alla falska lärare, så att inte Guds ära blir kränkt eller hans namn vanhelgat och ägandet av evangelium satt i fara för dem och deras barn, så att de inte, som S:t Johannes säger, blir delaktiga i deras onda gärningar.

C. Alla former av gemenskap berörs

§ 42. Vidare tror, lär och bekänner vi, att då vår Herre Jesus Kristus förbjuder oss att ha kyrkogemenskap med dem, som avviker i sina läror från Guds Ord, är därvid *alla former* av kristen *gemenskap* förbjudna. Trots att detta tycks mycket klart i ljuset av de stränga skriftorden – att *ta sig tillvara* för sådana människor, att *undvika* dem, *tillbakavisa* dem, att *dra sig undan* från sådana – måste vi göra detta mycket tydligt. Satan är så ivrig på att få sanna kyrkor att förbrödra sig med falska, att han t.o.m. har infört tanken, att *någon* gemenskap bör tillåtas, fastän ett fullt erkännande kan vara omöjligt. På kyrkligt språk har man av ålder talat om predikstolsgemenskap, altargemenskap och bönegemenskap. Men vi måste

vara mycket försiktiga i användandet av dessa termer, så att vi inte därvid tror, att det finns olika former av gemenskap, och att var och en av dem skall behandlas olika. Det finns bara en gemenskap, och dessa är bara tre huvudformer av denna enda härliga gåva, som vi åtnjuter.

§ 43. Kristen gemenskap är en följd av det broderskap, som vi har i kraft av vår av Gud skapade tro på Jesus Kristus. Som bröder och systrar i Kristus är vi förenade i samma familj, och vi uttrycker denna enhet genom gemensam gudstjänst och gemensamt kristet arbete. Denna gemenskap är ett stort, härligt och levande ting. Den manifesterar sig på oräkneliga sätt: i det att lärjungarna kom tillsammans på påskdagskvällen, i det de förblev samlade i Jerusalem, medan de inväntade fullbordandet av Faderns löfte, i moderkyrkans liv, som det beskrivs i de sista verserna i Apg. 2 och vidare i kap. 4, i förhållandet mellan moderkyrkan och de församlingar, som nu började uppstå överallt. Den manifesterade sig särskilt vackert i de grekiska kyrkornas deltagande med de nödställda bröderna i Judéen, som S:t Paulus var så angelägen att understödja.

§ 44. Alla dessa utslag av gemenskap är grundade på enhet i Ordet, ”på apostlarnas lära och gemenskap.” Så länge som de förblev i hans Ord, så länge var de alla lärjungar och kunde erkänna varandra som sådana. Men när någon i sin lära avlägsnade sig från Ordet, togs grunden för gemenskap bort. De *människor*, som hålla sig till falsk lära, måste skys och undvikas. Man kan knappast uppfylla detta Guds bud genom att tillåta litet gemenskap men ej full. Vi tror, att det finns en enda gemenskap (koinonia), som manifesterar sig på många olika sätt. Där enhet i den bekända tron, enhet i Ordet, inte är för handen, är vi förbjudna att ha någon gemenskap.

§ 45. Trots att det på följande punkt inte existerar oenighet (åtminstone inte i allmänhet i de lutherska kyrkorna), vill vi för klarhetens skull återigen understryka det som alltid varit luthersk lära, nämligen att vårt avskiljande både från världen och villfarande och falska kyrkor inte inbegriper ett avskiljande vad gäller rent världsliga ting. Vi är i världen men inte av världen. Det avskiljande, som Skriften talar om på de ställen, som berör kyrkogemenskap, gäller religiös gemenskap, inte kulturell, ekonomisk eller samhällelig gemenskap. Här bör den kristne endast vara på sin vakt mot *förtrolighet* med folk, som står emot sanningen, och därvid

bör han använda sitt omdöme och sin frihet med stor noggrannhet. Å andra sidan måste det sägas, att då avskiljande är av nöden från sådana, som den kristne förut har haft nära kristen gemenskap med, kan t.o.m. sådana förbindelser som tillåts i Skriften vara fel p.g.a. den anstöt det kan väcka. Här äger Konkordieformeln art. X, som gäller adiafora (frågor som faller under den kristna friheten) full tillämpning.

D. Upphörande av befintlig gemenskap

§ 46. Vidare tror, lär och bekänner vi, att befintlig eller förhandenvarande gemenskap skall upphöra, då det har blivit klart, att en person eller en grupp genom ett falskt ståndpunktstagande orsakar söndring och anstöt i kyrkan.³ Bland våra lutherska lärare, som har intagit en fast biblisk ståndpunkt vad gäller att inte ingå förbund med dem, som i sina läror avviker från Ordet, finns det somliga, som har visat samma liberala svaghet som unionisten, då det har gällt att skilja sig från dem, med vilka de haft långvarig gemenskap.

§ 47. Vi måste därför fast vidhålla, att den enda grunden för gemenskap är full enighet i Kristi lära, och att det inte finns någon grund för gemenskap när denna enhet är bruten. Att tolerera villfarelse, att delta i en annans onda gärningar, att delta i en gudstjänst med någon, som vanhelgar Guds namn genom sin falska lära, alla dessa ting blir inte mindre onda genom en förutvarande gemenskap. I Rom. 16:17 begränsar S:t Paulus inte på något vis sitt uttalande till dem, som står utanför de kristnas gemenskap i Rom. Deras utpekande av en villolärare skulle inte bara innefatta utan t.o.m. börja inom samfundet självt. I Matt. 7:15, där Jesus säger, att vi skall ta oss i akt för falska profeter, betonar han, att dessa skall komma i fårakläder, d.v.s. att till det yttre kommer de att visa sig bland fåren. Paulus säger till de äldste i Efesus, att de skall vara på sin vakt mot de män, som kommer att framträda ”bland er” (Apg. 20:30).

³ Den broderliga förmaningens plats i de kristna brödernas förhållanden till varandra diskuteras senare i denna artikel (se §§ 63, 65 och 72 b). Den tillhör inte kärnan i de principer, som fastslås nedan.

§ 48. Trots att vi långmodigt undervisar dem i läran, som genom okunnighet är villfarande, utesluter detta på intet sätt undvikandet av dem, som genom sina villoläror ”vållar tvedräkt och kan bli er till fall”. De kan inte behandlas som svaga bröder, dessa som öppet *lärt ut* villfarelse som om det vore Guds sanning. Inte heller innebär utestängandet av sådana från det egna samfundet någon brist på kärlek. Ty vi tror, att detta att i lydnad för Herren undvika dem, *är* sann kärlek, och genom att så följa Guds föreskrift kan vi ”bevara enhet” och hela rämnorna i Sions murar. Där villfarelse tolereras, kommer den att växa. Då den isoleras, är den oförmögen att utbreda sig.

II Förkastande av falsk lära

A. Att begränsa tillämplighetens vidd

§ 49. Nu övergår vi till en vederläggning av de olika motargument, som har rests mot denna skriftutläggning, och följaktligen förkastar vi och fördömer som falska, villfarande och missledande alla läror, som inte är i enlighet med, utan i strid med den lära, som framställts ovan.

(1). (Inskränkt) till icke-kristna samfund

§ 50. Att tillämpningen av avskiljandet princip är inskränkt till icke-kristna samfund anses allmänt av de flesta protestantiska sekter, av vilka de flesta är helt villiga att ingå allianser och unioner med alla kyrkor som är villiga att bekänna att Jesus är Herren. T.o.m. några lutherska samfund har gått med i sådana världsorganisationer, fastän dessa organisationer inte ens är villiga att utlägga, vad som menas med utsagan att Jesus är Herre. Som ovan visats finns inget tillstånd till ett sådant sammanblandande av sanning och villfarelse i Skriften, och det leder bara till en ännu större likgiltighet i lärofrågor. Det beror på brist på förståelse för kyrkans arbete, vilket endast är att utöva nycklämbetet i Ord och sakrament.

(2). (Inskränkt) till dem, som förneka försoningen

§51. I tron att de därmed tjänar sanningen, har många i våra dagar gjort ett urval av läror, som de säger är nödvändiga för frälsningen, och de inskränker tillämpligheten av avskiljandets princip till att gälla dem, som förnekar Kristi försoningsgärning. Men i verkligheten tjänar de unionismens sak, nämligen genom sin gemenskap med dem, som är villfarande på *någon enda* läropunkt i Skriften. Dessa människor betonar den evangeliska sanningens grunder (eng: fundamentals) och kallas därför fundamentalister eller evangelikaler, och de tillåter olikheter i tron på alla andra punkter i den kristna tron utom på dessa. Vi förkastar sådana grupper som syndigt

unionistiska och fördömer stöd och hjälp till dem såsom ett förnekande av Skriftens lära. Fastän det är sant, att dessa grundläggande läror ofta är helt skriftenliga och att den, som tror dessa sanningar, blir frälst, är inte frågan om frälsande tro tillåtlig i fråga om kyrkogemenskap, då sådan gemenskap är grundad på bekännelse och inte på tron, som är osynlig.

(Vederläggning av argument)

Argument från Johannes 17

§ 52. Ett mycket omtyckt och, som det anses, oemotsägligt argument, som används av tillskyndare av sådana kyrkounioner, är, att det är vår Herres egen uttryckliga vilja, att det skall finnas enbart en enda kyrka. Beviset för detta sägs vara bönen ”att de alla må vara ett” (Joh. 17:25). Men den enhet, som Kristus bad för, var alldeles tydligt inte en yttre sådan. Det var en andlig enhet, en enhet i tron. Detta är den enhet, som skapades bland hans lärjungar i den första kyrkan, och det är denna enhet, som ännu binder samman alla rätt troende, var de än må vara, med oupplösliga band i den heliga kristna kyrkan.

Argument rörande ”styrka”

§ 53. Likaså förkastar vi såsom en försåtlig villfarelse det argument, som så ofta hörs i dessa dagar, nämligen att accepterandet av andra kyrkosamfund och ett samordnande av krafterna skulle vara nödvändiga för att *stärka* kyrkan. Det sägs att kyrkorna måste enas för att möta ateismens, materialismens, modernismens och sekulariseringens faror etc. Vi får veta, att en enad kyrka skulle vara en mäktigare styrka, då man skall kämpa mot sociala missförhållanden, som vidlåder vårt land.

§ 54. Dessa förkämpar för union mellan kyrkor uppenbarar den falska bevekelsegrunden bakom sådana ansträngningar. Kristi kyrkas makt ligger i det evangelium, som predikas. Det är hädiskt att tro, att mänskligt antal och mänsklig organisation kan lägga någon styrka och verkningsfullhet till Guds heliga Ord. Det är snarare uppblandningen av evangeliets sanning

med villfarelse, som försvagar kyrkan och hindrar hennes angrepp på Satans bålverk. ”Vår hjälp är i Herrens namn, Hans som har gjort himmel och jord.” Hans styrka fullkomnas i vår svaghet. Han, som gav seger åt Gideon med bara 300 man, och han, som förkunnade evangelium för världen med ett mycket mindre antal, behöver inte stora organisationer för att uppnå sitt mål. Men naturligtvis är det just här, som folk av annan mening far vilse, ty de har satt upp mål för kyrkan, som Gud inte har gett oss, som t.ex. att komma till rätta med sociala missförhållanden och förbättra världens och samhällets moral.

Argument beträffande ”landets intressen”

§ 55. Hand i hand med detta falska argument går det, att vi skall glömma våra läromotsättningar i *landets intresse*. Det sägs av dessa människor, att vi är skyldiga landet att förena oss, inte bara för att (såsom visats ovan) råda bot för sociala missförhållanden såsom ungdomsbrottslighet och organiserad brottslighet, som skadar samhället, utan särskilt för att möta hela kristenhetens gemensamma fiender såsom kommunism m.m. Man förebär, att alla kristna kyrkor äventyras, och att vårt folkstyre försvagas av religiösa olikheter bland folket.

§ 56. Detta är en elakartad form av angrepp, som görs mot de kristna från alla håll. Det är illa nog, att världen och dess ledare och uppfostrare binder samman vårt folkstyre och den kristna religionen och ständigt ivrar för att vi måste ge upp våra särskilda trosföreställningar och öva tolerans mot alla andra trosformer för att få en effektiv demokrati. Men detta är inte förvånande, eftersom världen inte kan förväntas göra åtskillnad mellan landets intressen och kyrkans. Det är illa nog, att de många reformerta samfundet, som följa Calvins och andra ledares principer, sammanblandar kyrkans uppgifter och statens. Men när lutherska lärare tvunget vill göra kyrkan till statens handgångna tjänare och talar, som om detta vore vår uppgift som kyrkor gentemot vårt lands fiender, då börjar vi fatta, hur mäktigt Satan rasar mot den rena läran i våra kyrkor.

§ 57. Den kyrka, som allvarligt upprätthåller sanningen, nedkallar välsignelse över landet. I den mån kyrkor ger upp någon del av evangelium,

drar de Guds vrede även över landet. Åter och återigen lär profeterna i Juda och Israel, hur förfärlig den logik är, som förordar tolerans gentemot villfarelse i den "politiska lämplighetens" intressen. Därför är det en lögn av den Onde, att vi skulle tjäna nationens intressen genom att vara "mer toleranta" mot våra landsmäns olika trosföreställningar. Låt alla kristna i deras egenskap av medborgare läras att vara fosterlandsälskande och lojala och att medge andra den religiösa frihet, som de själva vill ha. Men låt dem som kyrkomedlemmar läras, att kyrkan inte får identifieras med någon nation eller styrelseform, och att inte heller hennes intressen får bindas till landets, ty "Mitt rike är inte av denna världen." Alla, som bygger sina falska åsikter på dessa grunder, sänker sin kyrka till ett plan, på vilket vilken jordisk organisation som helst med jordiska mål befinner sig. Vårt medborgarskap är i himlen (Fil. 3:20), och vi tror, att kyrkan har en och endast en funktion: att predika evangelium.

(3). (Inskränkt) till dem, som är villfarande på grundläggande läropunkter

§ 58. Fastän det gjorts en riktig och tillbörlig distinktion mellan grundläggande och icke-grundläggande läropunkter, förkastar vi som falsk den lära, som säger, att vi endast måste avskilja oss från de kyrkor, som är villfarande i de grundläggande lärofrågorna. Dessa falska lärare menar: då det gäller icke-grundläggande lärosatser bör teologerna ha friheten att hysa olika åsikter utan att behöva bli anklagade för att de stör trons enhet eller bryter kyrkogemenskapens band. De säger, att det varken är nödvändigt eller möjligt att ha samma åsikter på alla icke-grundläggande punkter i läran.

§ 59. Distinktionen mellan grundläggande och icke-grundläggande läropunkter har sin betydelse, men sannerligen inte då det gäller att avgöra, vad som är en tillräcklig grund för kyrkogemenskap. Kyrkans teologer har gjort denna distinktion med avseende på *frälsande tro*. Vi talar om grundläggande lärosatser i den betydelsen, att ett förnekande eller en förvrängning av vissa av Skriftens läror underminerar själva den frälsande trons grund. Men icke-grundläggande lärosatser är också Skriftens läror i precis lika hög grad som grundläggande sådana. De är alla trossatser, d.v.s. lärosatser, som

skall bejakas i tro. Därför är det ingalunda någonting, som kan bortses ifrån, då man hyser villfarande åsikter i icke-grundläggande läror. Ett fasthållande av sådana villfarelser, trots riktig undervisning, blir öppet uppror mot Gud och hans heliga Ord och hotar att leda i fördärvet.

§ 60. Vi få inte förväxla icke-grundläggande lärosatser med teologiska problem, inte förpassa dem till de öppna frågornas område (frågor som inte besvaras av Guds Ord). Men att säga (då grunden för kyrkogemenskap diskuteras), att vi varken behöver eller kan uppnå samstämmighet i icke-grundläggande lärosatser, är att förneka Skriftens klarhet och okränkbarhet och att medge villfarelse och sanning jämställdhet, liksom att medge frihet att predika och lära icke-skriftenliga lärosatser. Kristi brud är angelägen om renhet i läran i alla avseenden: ”Jag har trolovat er med Kristus, och ingen annan, för att kunna ställa fram inför honom en ren jungfru. Men jag fruktar att såsom ormen i sin illfundighet bedrog Eva, så skall till äventyrs också era sinnen fördärvas och dragas ifrån den uppriktiga troheten mot Kristus” (2 Kor. 11:2-3).

(4). Inskränkningar i samband med redan upprättad gemenskap

§61. Vi förkastar vidare läran, att falska lärare och kyrkor bara skall undvikas, i den mån de inte längre lyssnar till förmaning. I de samfund, som med oss anser, att det måste föreligga enhällighet i alla Skriftens läror som grund för kyrkogemenskap, har några lärare framträtt, som lärt, att en existerande kyrkogemenskap inte skall brytas, så länge som de villfarande är villiga att diskutera de berörda frågorna och tillåter, att man förmanar dem. Fastän detta argument framställs i den kristna kärlekens och tålmodets fårakläder, måste vi fördöma det som icke-skriftenligt och unionistiskt. Då de villfarande ”vällar tvedräkt och kan bli er till fall” i kyrkan genom att hänge sig åt sin villfarelse, lär vi oss av Den Helige Ande genom aposteln Paulus i Rom. 16:17, att vi skall *undvika* dem. Att säga, rakt emot denna klara undervisning, att vi skall utöva gemenskap med sådana, som har blivit uppenbara villolärare, endast för att vi ännu förmanar dem, måste fördömas såsom olydnad mot Gud, såsom ett sätt att tillåta falska lärare att härja i hjorden, såsom ett åsidosättande av den

farhåga, som uttrycks i nästa vers i Rom. 16: ”genom sina milda ord och sitt fagra tal bedrar de oskyldiga människors hjärtan” – kort sagt såsom ett förringande av Guds Ord och den uppenbarade lärans betydelse. Sådant kan bara, liksom all unionism, leda till likgiltighet gentemot läran och osäkerhet i trosfrågor för den enskilde kristne.

(Vederläggning av argument)

Argument beträffande ”svaga bröder”

§ 62. Våra motståndare har hävdad, att de ställen i Skriften, där de starka uppmanas att bära de svagas bördor, måste tas i betraktande, då man diskuterar de bibelställen, som talar om avskiljande från falska lärare. De hänvisar till exempel till Gal. 6:1-2, där S:t Paulus uppmanar de starka att i saktmod återupprätta en fallen broder.

§ 63. Låt oss nu från början slå fast, att vi tror helt och fullt, att man skall behandla svaga bröder tålmodigt och kärleksfullt. I varje församling finns det kristna, som är starka, och andra, som är svaga. Varje enskild kristen är ibland stark och ibland svag. Säkerligen är detta en av huvudorsakerna till att Herren inte lämnar oss ensamma utan sätter den enskilde i familjer, så att vi må tjäna varandra i ödmjukhet och kärlek. Det finns församlingsmedlemmar, som också är svaga i läran. Detta kan bero på omognad, eftersom de kan vara barn i tron och behöver mer undervisning, eller det kan bero på okunnighet. Det kan vara så, att en ledare har sått förvirring i en grupp. Därför är kyrkan alltid inom sig sysselsatt med uppgiften att styrka de svaga ”lärande dem att hålla allt vad jag har befallt er.” Det finns många, många bibelställen och exempel ur Skriften på denna kyrkans undervisande, styrkande och uppbyggande, aldrig upphörande aktivitet. Men vi opponerar oss ivrigt mot att denna undervisande och förmanande funktion nödvändigtvis måste blandas samman med den process, som innebär avskiljande från villolärare.

§ 64. De två grupperna av bibelställen riktar sig till sitt väsen till två motsatta situationer. Undervisning, förmaning, uppbyggelse, lärande – allt

detta förutsätter lärjungar, katekumener, åhörare. Katekumener och åhörare kan många gånger hysa underliga föreställningar och felaktiga tankar. Det är därför de kommer för att undervisas i Guds Ord. Här är frågan om avskiljande helt malplacerad. Men när Skriften befäller oss att undvika, dra oss bort från, förkasta, ta oss i akt för, talar den sannerligen inte om människor, som sitter vid den sanna kyrkans fötter för att lära sig den väg, som leder till himlen. Den talar tydligt och klart i varje enskilt fall om människor, som fyller lärarens roll, eller som påtar sig denna roll gentemot de sanna utläggarna av Ordet. De är falska profeter, som gör anspråk på att deras villfarelse är sanningen; de är söndringens anstiftare, som leder en del av kyrkan bort från sanningen; de är kättare, som bildar nya partier med sina avvikelser. Låt oss inte underlåta att i detta sammanhang påpeka, att villfarelse är farlig (ta er till vara!) och att Gud inte begär av sina barn, att de skall riskera sin salighet för att kunna förmana i en anda av gemenskap, där han förbjuder gemenskap.

§ 65. Så finns det också en språkets svaghet. En person kanske inte kan uttrycka sig så, att meningen blir den, som han hade för avsikt att uttrycka, eller kanske andra kan läsa något in i hans ord, som inte fanns där. Vi lär därför, att varje kristen bör vara mycket säker på sin sak, innan han höjer ropet om falsk lärare. Han bör göra noggranna förfrågningar och försäkra sig om exakt vad som lärs av den misstänkte talaren. För detta kan behövas mer eller mindre tid. Om det gäller en person eller grupp, som man har haft gemenskap med, kommer detta helt naturligt att medföra en eller flera förmaningar. Men vi lär uttryckligt, att förmaningen i sig inte är absolut nödvändig, ett villkor sine qua non, för tillämpningen av principen att ”undvika dem”. Som vi har sett, kan det behövas år av förmaning, innan en person blir avslöjad såsom en som åstadkommer söndring och anstöt genom villfarelse, eller också kan det bli klart vid ett enda sammanträffande att grunden för gemenskap har försvunnit genom lärande av villfarelse. Argumentet, att avskiljandet skall uppskjutas, så länge som villoläraren lyssnar till förmaning, tar inte med i beräkningen, att han inte bara lyssnar, utan på samma gång lär ut sin villfarelse. Djävulen är mycket glad över att ha denna villolärare, som lyssnar till ändlösa förmaningar, då detta gör det möjligt för honom att upprätthålla gemenskap med och påverka hela kyrkan.

§ 66. Anklagelsen, att de som kräver avskiljande inte har kärlek, är bara ett

sken, ty vi bör först och främst älska Kristus, som har angripits av villoläraren, och sedan skall vi älska alla får och lamm, som är i dödlig fara p.g.a. denne mans eller denna grupps läror. Och förvisso, om vi handlar i kärlek till Gud och hans Ord, måste detta handlingssätt också vara det mest kärleksfulla gentemot villoläraren, såsom S:t Paulus anger, då han också i 2 Tess. 3:14-15 föreskriver, att vi bör upphöra att ha gemenskap med dem, som inte lyder hans ord, för att de må skämmas. Om villoläraren alltid utestängdes från kyrkan, skulle han bringas att allvarligt tänka över sina förvillelser. Men vi tror och bekänner, att vi inte vågar vara delaktiga av onda gärningar; inte heller vågar vi genom att räcka handen till gemenskap antyda, att vi skulle sanktionera villfarelsen på något sätt. Det är inte vad som menas med att bekänna Gud inför människor.

Argument utifrån Jesu föredöme

§ 67. Jesu Kristi ämbetsförvaltning anförs av motståndarna som ett exempel på kärleksfullt tålmod med villolärare. Det sägs av somliga, att eftersom han inte bröt den yttre gemenskapen med Israel, borde vi inte bryta med en kyrka, som avviker från Ordet. Det största misstaget i detta resonemang är, att en bekännande kyrka parallelliseras med Israels folk med dess till Jerusalems tempel koncentrerade gudstjänst. Varken templet eller synagogan hade en bekännelsestatus som sådana, undantagandes att den som kom för att förrätta gudstjänst där representerade Gamla Testamentets gudsfolk, som ägde Lagen och väntade på Messias. Det andra misstaget ligger i tolkningen av Jesu handlande. Men låt Herren själv tala, och vi kommer inte att höra den nutida unionistens röst: ”Och hans ord är inte i er” (Joh. 5:38). Låter detta som om Jesus någonsin gav intrycket av att han endera gillade eller tolererade de judiska villfarelserna? Jesus sade öppet, att dessa falska lärare inte var av Guds familj: ”Han som har sänt mig är en som verkligen har myndighet att sända, *han som ni inte känner*” (Joh. 7:28). Är detta kanske en manifestation av gemenskap? Eller åter:

”Ni skall dö i er synd” (Joh. 8:21-24). ”Ta er tillvara för fariséernas surdeg” (Matt. 16:6-11).

§ 68. Den, som tar Jesu föredöme som en uppmaning att ha gemenskap med falska lärare, har tappat ur sikte det faktum, att han dog på ett kors på sina medmänniskors tillskyndan just på grund av sitt anspråk på att ensamt

ha rätt och sin vägran att sanktionera och tolerera några avvikelser i tro eller lära. Vi förkastar därför såsom ytligt och spetsfundigt detta resonemang, som skulle rättfärdiga gemenskap med falska lärare med Jesu föredöme som grund.

Argument hämtat från Efesierbrevet kap. 4

§ 69. Ett mycket populärt argument bland våra vedersakare har hämtats från Ef. 4:1-7. Vi måste ivrigt bevara enheten! Det hävdas, att avskiljandet knappast kan vara ett tecken på iver att bevara enheten och gemenskapen. Det är sant, att om man går ur ett samfund, förstör man gemenskapen. Men det behöver inte nödvändigtvis betyda, att man bryter enheten. För om en villolärare har uppstått och kommer söndring och anstöt åstad med sin lära, bär han skulden till förstörandet av enheten. Denna söndring kommer att alltmer växa, om den inte hejdas. Den kräftsadade lemman måste skäras bort. Då vi ”tillämpar” Rom. 16:17, gör vi endast, vad Gud har befallt, att vi skall göra för att *läka brottet*. Operationen kan bli smärtsam, men den är till för att stoppa spridandet av sjukdomen. Ef. 4 visar särskilt, att enheten är en enhet i tron: en Herre, ett dop o.s.v.

Argument från Matteus kap. 18

§ 70. Man säger oss också, att i överensstämmelse med Jesu bud i Matt. 18:15-17 om att vi skall anstränga oss för att vinna den man, som har syndat mot oss, bör vi bemöda oss om att öva *tålmod* mot villoläraren. Det bör göras klart, att undvika en villolärare och att hålla en man för en hedning och publikan är två helt skilda saker. Det förra grundar sig på den fara, som låder vid sådant gods, som bjuds ut som sanning. Det senare är grundat på det bevis, som ett obotfärdigt hjärta är. Den falska läraren kan verkligen i det enskilda fallet så småningom bevisa sig vara en obotfärdig syndare, som uppsåtligt hädar Guds Ord mot bättre vetande. I ett sådant fall skulle vi vara tvungna att betrakta honom som en hedning och en publikan. Men att hävda, att han, tills dess detta blir fallet, skall tillåtas att inneha ställningen som rätt lärare inom kyrkan, är ytterligt befängt. Han måste undvikas, ty han är farlig. Rom. 16:18. Han är farlig,

antingen det finns hopp om att han skall ångra sig eller inte.

§71. Här måste vi vara försiktiga med vårt bruk av ordet ”enveten” då vi beskriver en falsk lärare. Detta ord kom i bruk inom kyrkan som en motsats till ordet ”oavsiktlig”.* I detta sammanhang har det sin plats, som ovan påvisats, på så vis att den kristne måste vara mycket försiktig, innan han anklagar en person eller grupp för kätteri, i det att han först kärleksfullt fastställer om det lärs oavsiktligt och av vårdslöshet, eller om den talande *fasthåller* vid sin villfarelse, vilket är att framhärda. Att säga, att vi måste vara helt säkra på, att villoläraren *har för avsikt* att envist följa sin kurs trots all förmaning, kräver en allvetenhet som inte är given åt dödliga. Ändå är det dödliga, som har fått budet att dra sig undan från sådana, som lär falskt.

§ 72. Om någon syndar mot mig, bör min enda omsorg vara – vilket han bör försäkras om – syndaren och hans förlåtelse. Då det gäller falska lärare emellertid, är det först och främst omsorgen om Guds ära och de lamm, som är i fara, som är det mest näraliggande. Detta bör dock inte utesluta en allvarligt menad omsorg om den villfarande människans själ. Den avskiljande handling, som begås i lydnad mot Gud, görs för hans äras skull och för de själars säkerhet, som är anförtrodda i kyrkans vård. Före, under och efter denna handling, i mån av kallelse och tillfälle, bör naturligtvis den kristne försöka att tillrättavisa den villfarande. Till och med här kan det emellertid komma till en slutpunkt, beroende på faran, som ligger i att ha att göra med någon, som genom att blanda lögnen med sanningen, kan undergräva vår tro. Paulus säger till Titus, att han bör visa ifrån sig, förkasta, en kättare efter första och andra förmaningen (Tit. 3:10), vilket ord är ett eko av Frälsarens: ”Kasta inte era pärlor för svinen, för att dessa inte må trampa dem under fötterna och sedan vända sig om och sarga er” (Matt. 7:6).

§ 73. I en tid, som kännetecknas av likgiltighet i lärofrågor (ty i dag ropar man efter gärningar och inte efter bekännelser) är det särskilt skadligt och

* Utg.:s anm.: Det engelska originalet ger alltså åt uttrycket ”enveten kättare” innebörden ”som verkligen lär kätteri”. Inte sällan avses dock härmed i traditionen den, som i laga ordning förmanats och dömts som heretiker. Textens ”enveten kättare” skulle då svara mot den s.k. ”materiale” heretikern, som verkligen omfattar villolära men ej förhärdat sig efter undervisning.

farligt att hävda ståndpunkten, att man inte skall upphöra med gemenskapen, förrän den falska läraren eller falska kyrkan vägrar att lyssna till förmaning, ty det är kännetecknande för villolärare och unionister, som andas själva kompromissens luft, att alltid vara villiga att låna ett öra till vad de kallar ”en annan synpunkt”. Där tolerans och akademisk frihet blivit gängse, kommer aldrig den tid, då förmaning inte tillåts. Satan begär inte, att sanningen skall tystas ned; han är helt nöjd med att bara till en del ha en röst med i saken, ty han vet, att även en liten lögn, uppblandad med sanningen, förstör sanningen.

Sammanfattning

§ 74. För att sammanfatta förkastar vi och fördömer som falsk varje inskränkning i fråga om utsträckningen av de föreskrifters tillämplighet i Den Heliga Skrift, som säger att man skall avskilja sig från falska lärare och grupper. Alla som avviker bör undvikas, då det är klart, att de åstadkommer söndring och anstöt i kyrkan. De är skyldiga till att tjäna andra intressen (”sin buk”, Rom. 16:18) än Kristus, och att ha gemenskap med dem är att göra sig delaktig i deras onda gärningar, deras onda inflytande, i den dom de nedkallar över sig. Du skall icke fresta Herren din Gud!

B. Att begränsa tillämpningen innehållsligt

(1). (Inskränkt) till gemensamma gudstjänster

§ 75. De människor, som förordar tanken, att det endast är gemensamma gudstjänster med villolärare som är förbjudna, erkänner att det föreligger en föreskrift i Ordet, som förbjuder gemenskap med villolärare. Man tillåter emellertid annan gemensam kristen aktivitet genom att man begränsar tillämpningen av denna princip till vissa former eller manifestationer av vår gemenskap med andra kristna. Som vi har sagt ovan, finns det många olika sätt på vilka vår gemenskap visar sig. I varenda en av dem vittnar vi inför varandra och inför alla, att vi är bröder och systrar i Kristus, att vi är ett i

tron. Då det sorgliga inträffar, att vi måste peka ut någon som falsk lärare, undviker vi honom och bevisar därigenom, att vi inte har samma åsikt. Vi vittnar inför denna person och inför alla andra, att vi inte delar hans åsikter utan anser dem falska och stridande mot den högste Gudens Ord och vilja. Det har blivit en del av vår bekännelse, detta vittnesbörd vi frambär åt sanningen, att vi förkastar honom och hans villfarelse.

§ 76. Vi är skyldiga en sådan bekännelse, först och främst åt Gud, som vill, att vi skall frambära en sann och uppriktig bekännelse för att visa vår hängivenhet mot honom. Sedan är vi också skyldiga våra bröder och systrar i tron denna bekännelse, så att de varnas för farorna i den falske lärarens villfarelse. Till sist är vi också skyldiga villoläraren själv denna bekännelse, för att han inte må av oss invaggas i den falska tron, att det inte är en allvarlig sak, att han tror och lär ting, som är motsatta Jesu Ord. Kort sagt: vi skall bekänna sanningen, och detta betyder, att vi måste förkasta villfarelse. Om den kristne kommer ihåg detta, nämligen att han inte bara skall tro i sitt hjärta utan också bekänna med sin mun, ser han klart och tydligt, att det är oväsentligt om det gäller gudstjänst eller någon annan form av gemensam gudsdyrkan eller kristet arbete.

§ 77. Att förena sig med kätterska personer eller grupper såsom kyrkor eller kyrkfolk, i kärlekstjänst, i invigningsgudstjänster eller i kyrkligt arbete inom försvaret, i skapandet av litteratur för kristen utbildning eller uppbyggelse o.s.v., allt detta kan inte, hur man än ser det, kallas att vittna inför dem och inför världen, att de är falska lärare. Samgående och samarbete med kyrkor som har en annan bekännelse, kan knappast beskrivas som att undvika, gå ut från, dra sig undan och skilja sig från. Vi upprepar, att speciellt under perioder, som kännetecknas av likgiltighet i lära och bekännelse, bör den kristne vara särskilt försiktig, så att han inte ger det intrycket, att han godkänner den heterodoxes falska ståndpunkt eller att han ens tolererar den. Då vårt folk från varje håll försäkras om, att söndringen inom kristendomen inte är allvarlig, att i grunden alla kyrkor är goda, och att en religion är lika bra som en annan, att alla vägar leder till himlen, och att olikheterna i läran bara är teologiska hårklyverier – vad kan de förväntas tro, när t.o.m. ortodoxa lärare och ledare går samman med heterodoxa i seminarier, när de håller tal på varandras sammankomster, arbetar tillsammans i gemensamma kommittéer för varjehanda religiösa projekt o.s.v. Trumpeten får inte ge en falsk ton.

(2). (Inskränkt) till bön men inte gemensam bön

§ 78. En distinktion har gjorts mellan bönegemenskap och gemensam bön. Fastän man anser, att allmän bönegemenskap med heterodoxa samfund är utom all diskussion, menar man, att man med passande garantier under vissa omständigheter inte borde behöva invända mot gemensam bön. Denna distinktion är verkligen inte berättigad genom någon olikhet i arten hos den bön, som skulle bedjas vid ett sådant speciellt tillfälle. Det är i båda fallen fråga om en handling av tillbedjan. Inte heller kunde det bero av det antal gånger denna bön beds. Kan antalet gånger eller det upprepade utförandet av en handling påverka dess etiska värde? Kan någonting behaga Gud, då det utförs bara någon enstaka gång, medan det kränker honom, då det upprepas regelbundet?

§ 79. Den enda betydelsefulla frågan är naturligtvis, huruvida förutsättningarna, som skulle göra sådan bön tillåtlig, faktiskt existerar. Dessa definieras klart i Skriften: ”Ytterligare säger jag er, att om två av er här på jorden *kommer överens* att bedja om något, vad det vara må, så skall det beskännas dem av min Fader, som är i himmelen. Ty var två eller tre är församlade *i mitt namn*, där är jag mitt ibland dem” (Matt. 18:19-29). Paulus varning till romarna (”att undvika” – 16:17) skulle förlora sin mening om den inte också innefattade gemensam bön. Han gör inga undantag. S:t Johannes' varning i hans andra brev förtjänar att allvarligt beaktas: ”Tag er tillvara, så att ni inte förlorar det som vi med vårt arbete har åstadkommit, utan får full lön. Var och en som går framåt, att han inte förblir i Kristi lära, han har inte Gud; den som förbliver i den läran, han har både Fadern och Sonen. Om någon kommer till er och inte har den läran med sig, så tag inte emot honom i era hus, och hälsa honom inte. Ty den som hälsar honom, han gör sig delaktig i hans onda gärningar” (2 Joh. 8-11). Johannes vänder sig naturligtvis inte mot vanlig hövlighet utan varnar för en formell broderlig hälsning, som skulle ha en andlig innebörd. Om man nu går från det mindre till det större: Om vi bör neka en man ett broderligt mottagande, därför att han håller sig till falsk lära, hur skall vi då kunna försvara anordnandet av gemensam bön? Om vi bara genom att broderligt hälsa en villolärare blir skyldiga till dennes onda gärningar, hur skall vi då kunna be tillsammans med honom? Och vad skulle en sådan bön till sitt innehåll bli? *Vår* bön bör riktas mot hans ”onda gärningar”, medan *han* kommer att be om välsignelse för dem. Detta är rent hyckleri!

§ 80. Vi måste förkasta och fördöma denna distinktion mellan bönegemenskap och gemensam bön som ett medel att tillåta gemenskap, där gemenskap är förbjuden. De som förespråkar denna åtskillnad finner det nödvändigt, att hävda, att de bibelställen där det talas om ett avskiljande (Rom. 16:17, 2 Kor. 6:14-18, Gal. 1:6-9, 1 Tim. 6:3-5, Tit. 1:10-14, 3:10-11, Matt. 7:15, 2 Joh. 7-11) uteslutande vänder sig mot förhärdade syndare, antikristna villolärare, Kristi fiender, kort sagt otrogna. Denna svepande försäkran måste de göra för att rättfärdiga sin ”tillfälliga gemensamma bön”. Eftersom de säger om dessa bibelställen, att de äger tillämpning endast på icke-kristna, har de avlägsnat alla ställen, som förbjuder gemenskap med villolärare. Därigenom blir det uppenbart, att de öppnar dörren inte bara för gemensam bön utan också för fullständig kyrkogemenskap med alla dem, som man inte kan bevisa är förhärdade och trolösa fiender till Kristus.

(3). ”Samarbete vad gäller yttre ting”

§ 81. Med stor förslagenhet har unionism av alla slag infiltrerat kyrkan under förklädnad av oskyldiga fraser som ”samarbete i yttre ting”. Fastän vi inte säger, att det skulle vara omöjligt (speciellt i tider av styrka och uppriktighet i bekännelsen) för kyrkor att samarbeta i vissa världsliga aktiviteter, trots att de är skilda i läran, fördömer vi ändå denna form av samarbete då den används för att rättfärdiga samarbete med kätterska kyrkor i religiösa ting såsom ett sätt att dölja syndig olydnad mot Guds Ord och som en metod, varigenom den enfaldige kristne förvirras och tar anstöt.

(4). Gemenskap utan medbrottslighet

§ 82. Många gemensamma gudstjänster, böner och andra aktiviteter rättfärdigas genom påståendet, att den falska läran inte kom fram vid det speciella tillfället, och att en viss grad av förbrödande med villoläraren varken innebar medbrottslighet i eller bejakande av hans villfarelse. Den kristne läsaren vet från allt vi har andragit från Skriften, att det inte bara är villfarelsen som skall undvikas, utan även de människor som utbreder den måste isoleras. Vi fördömer sålunda även denna fras som en spetsfundighet, som kan leda människan bort från Guds vägar.

(5). Yttre gemenskap utan hjärtats gemenskap

§ 83. Genom detta påstående vill somliga lärare ge tillåtelse till fortsatt yttre gemenskap genom att samtidigt understryka, att vår Herre Jesus önskar, att våra hjärtan skall vara rena och fria från det onda. Detta senare är naturligtvis mycket sant. Vår första omsorg är, att vår tro skall vara rätt, och att vi inte låter villfarelsens surdeg komma in i vårt hjärta. Det är också sant, att förkastandet av villfarelse och villolärare i en sådan situation är en bekännande kristens främsta handling. Men fastän dessa kristna kännetecken är mycket viktiga och högst prisvärda, ursäktar de inte, att den kristne inte också i yttre ting skiljer sig från villfarelse och villolärare. Mången utmärkt bekännelse förvanskas i det att man upprätthållit skenet av gemenskap med villolärare som man har förmanat utan att han ändrar sin inställning.

§ 84. Det har funnits perioder i kyrkans historia, då att öppet avvika från en kyrkas stadfästa lära betydde automatisk utslutning, förlust av ämbete, egendom, ja t.o.m. liv. Då var verkligen att tala och förmana lika med yttre avskiljande. Men att kalla ett sådant ordens vittnesbörd att undvika och sky, då man vet att man p.g.a. kyrkans brist på handlingskraft kommer att fortsätta att betraktas som en integrerad del av organisationen i fråga, det är sannerligen att använda samma ord men med totalt olika innehåll.

(6). En protesterande gemenskap

§ 85. Tanken på ”en protesterande gemenskap” eller ”status confessionis” förs fram på denna punkt. Detta hänger nära samman med det föregående, och vi förkastar på samma grunder missbruket av sådana förbindelser.

§ 86. Denna punkt har att göra med det yttre medlemskapet i en organisation. Då villfarelsen reser sitt vederstyggliga huvud i ett ortodox samfund, är det den kristnes plikt att höja sin röst, ta Andens svärd till hjälp och driva ut villfarelsen. Så länge som en kyrka angriper villfarelse, förblir den en ortodox kyrka. En kyrkas renläriighet fastställs inte genom dess yttre acceptering av underskrift av en ortodox trosbekännelse utan genom vad som *verkligen* lärs från dess predikostolar, i dess präst-

seminarier och publikationer. Å andra sidan förlorar inte en kyrka sin ortodoxa karaktär genom tillfälliga intrång av villfarelser, under förutsättning att dessa bekämpas och så småningom fördrivs genom lärotukt, Apg. 20:30, 1 Tim. 1:3 (Se Brief Statement).

§ 87. Ibland kan det emellertid hända, att utgången inte är given, ty man kan vara osäker om, huruvida villfarelsen har blivit så fast rotad, att den har blivit *doctrina publica*, eller om huruvida den bekämpas med framgång och utrotas. Under en sådan period av stridigheter kommer den kristne, i syfte att hålla sin bekännelse ren, att känna sig nödgad att öppet förneka de olika påståenden och handlingar och beteenden som inte är i enlighet med Skriften innan han bryter de organisatoriska banden med samfundet i fråga. Han visar därmed, att han ännu är medlem av samfundet, men att han inte omfattar alla de läror, som uppstått inom samfundet.

§ 88. Om emellertid allt fortsätter som vanligt, då ett sådant tillstånd av protesterande gemenskap proklamerats, och den enskilde ändå fortsätter att behandla villolärarna, som om de fortfarande vore trogna Ordets lärare och åhörare – genom predikostolsbyte, överförande av församlingsmedlemmar vid deras flyttning, nattvardsgemenskap o.s.v. – då bör en sådan användning av detta uttryck fördömas som en täckmantel för unionistisk aktivitet. Utan ett motsvarande handlingssätt blir det rent munväder. Ännu en gång lurats de enfaldiga att tro, att dessa ting inte är allvarliga, inte klart lärda i Skriften, *inte särskiljande*.

Sammanfattning

§ 89. Till slut, vad det än kan finnas för olika villfarelser som bör fördömas förutom de föregående, bör de med lätthet kunna sammanföras och namnges med hjälp av de föregående förklaringarna. Ty vi förkastar och fördömer allt, som inte är i enlighet med utan strider mot den lära, som har upptecknats ovan, och som är fullständigt grundad på Guds Ord.

Till avslutning

§ 90. Vi tror, att Jesus är vår ende Frälsare, och att vi bara i hans dyrbara

evangelium finner frid, glädje, tröst och hopp. Med honom vill vi alltid ha gemenskap. Vi längtar efter den dag, då vi skall erfara denna gemenskap i dess fullhet och se honom ansikte mot ansikte. Där skall vi tillsammans med den stora sky av vittnen, som har gått före oss, nå gemenskap med alla trogna i honom. Alla synliga samfund på jorden skall förgås och vara såsom gräset, som förtorkar. Hans Ord skall aldrig förgås. Även om vi är skilda från alla människor men förenade med Kristus och hans Ord, skall vi vara rika i Hans gemenskap och genom honom med Fadern. Fräls oss från ondo! Kom, Herre Jesus, kom snart!

Sammanfattning

Ett sammandrag av innehållet i vår bekännelse om kyrkogemenskap

Huvudfrågan i denna tvist

Tre frågor har framkommit i den lutherska kyrkan i denna lärofråga.

1. Vilken grad av läromässig överensstämmelse kräver Skriften som grund för kyrkogemenskap? – Somliga har lärt, att överensstämmelse i alla läror krävs; andra att gemenskap kan tillåtas, fastän inte sådan full överensstämmelse föreligger.

2. Senare uppstod en strid bland dem, som lärde, att full överensstämmelse måste föreligga som grund för gemenskap. I vilken utsträckning är gemenskap förbjuden bland dem, som ej äger full läromässig samstämmighet? – Somliga har lärt, att alla former av gemenskap med dem, som avviker i lärofrågor, är förbjudna; andra har lärt, att det finns områden i det kyrkliga arbetet, där ej full samstämmighet krävs.

3. Slutligen uppstod en strid bland dem, som lärde, att alla former av gemenskap med alla som avviker i läran är förbjudna. Vad är Skriftens kriterium för upphävandet av gemenskap med villolärare, som man förut haft gemenskap med, men som senare avvikit i läran? – Somliga lärde, att övandet av kyrkogemenskap måste upphöra, då det blivit klart, att villfarelse verkligen lärs och försvaras; andra har lärt, att gemenskap kan övas, så länge som villoläraren inte hädar Guds Ord och inte vägrar att diskutera saken. (§§ 1-3.)

Fastställande av den sanna läran

1. Vi tror, lär och bekänner, att full överensstämmelse i läran är Skriftens grund för kyrkogemenskap. ”Men jag förmanar er, mina bröder, vid vår Herres Jesu Kristi namn, att alla vara eniga i ert tal och att inte låta

söntringar finnas bland er, utan hålla fast tillhopa i samma sinnelag och samma tänkesätt” (1 Kor. 1:10). (§§ 4-7.)

2. Vidare tror vi, att den lära som kyrkan skall lära är begränsad till Bibelns lära. ”Om någon talar, så vare hans tal i enlighet med Guds ord” (1 Petr. 4:11). (§§8-9.)

3. Vidare tror vi, att Guds Ord (Gamla och Nya Testamentet) är ofelbart, okränkbart och klart. ”All skrift som är ingiven av Gud är också nyttig till undervisning, till bestraffning, till upprättelse, till fostran i rättfärdighet” (2 Tim. 3:16); ”Skriften kan ju inte bli om intet” (Joh. 10:35); ”Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig” (Ps. 119:105). (§§ 10-13.)

4. Vi tror, att alla avvikelser från Skriftens lära är fördömda av Gud. ”Ja, jag skall komma över profeterna, säger Herren, dessa som frambär sin egen tungas ord, men säger: 'Så säger Herren'.” (Jer. 23:31) och ”Om någon förkunnar evangelium för er i strid mot vad ni har undfått, så vare han förbannad” (Gal. 1:9). (§§ 14-15.)

5. Vi tror och lär, att kyrkogemenskap med alla som avviker från Guds Ord i sin undervisning är förbjuden. ”Men jag förmanar er, mina bröder, att ha akt på dem som vållar tvedräkt och kan bli er till fall, i strid med den lära som ni har inhämtat; dra er ifrån dem” (Rom. 16:17). (§§ 16-41.)

6. Vi tror vidare, att *alla former* av kyrkogemenskap med dem, som avvika från Guds Ord i sin undervisning, är förbjudna. (Rom. 16:17b) (§§ 42-45.)

7. Vidare tror och lär vi, att vi skall upphöra med en befintlig gemenskap, då det blivit bekräftat, att en person eller grupp *verkligt* orsakar söntring och anstöt genom att inta en falsk ståndpunkt i lära eller handling. (Rom. 16:17-18). (§§ 46-48.)

Avvisande av falsk lära

1. Vi förkastar och fördömer varje begränsning av utsträckningen i

tillämpligheten av de Skriftens påbud, som behandlar varje avskiljande från falska kyrkor och lärare. (§ 49.)

a. Vi förkastar läran, att tillämpligheten är begränsad till icke-kristna samfund. (§ 50)

b. Vi förkastar läran, att tillämpligheten är begränsad endast till dem, som förnekar Kristi försoningsgärning. (51)

c. Vi förkastar läran, att tillämpligheten är begränsad endast till dem, som lär falskt i grundläggande trosläror. (§§ 58-60)

d. Vidare förkastar vi läran, att villolärare och deras anhängare bara skall undvikas, då de inte längre lyssnar till förmaning, eller att vi skall förbli i kyrkogemenskap med villolärare, så länge vi tror det finns hopp, att de skall ge upp sina villfarelser. (§§ 61-72)

e. Fastän den lärande kyrkan alltid är en förmanande kyrka, förkastar vi åsikten, att avskiljandet från villolärare är avhängigt av förmaningens förlopp. (§ 73)

2. Vi förkastar och fördömer också alla begränsningar i innehållsligt avseende av ett sådant gudomligt påbudet avskiljande från falska lärare och kyrkor.

a. Vi förkastar som falsk den lära, som förbjuder endast gemensamma gudstjänster med villolärare. (§§ 75-77)

b. Vi förkastar som falsk den åtskillnad, som har gjorts mellan bönegemenskap och gemensam bön, nämligen att medan den förra verkligen är förbjuden med villolärare, så skulle en tillfällig gemensam bön inte misshaga Gud. (§§ 78-80)

c. Vi förkastar också läran, att gemenskap med villolärare är tillåten, om inte medbrottslighet med själva villfarelsen föreligger, eller att man kan ha gemenskap med villoläraren utan att ha det med hans villfarelser. (§ 82)

d. Vi förkastar också läran, att man kan ha yttre gemenskap med villolärare, bara man inte i sitt hjärta omfattar villfarelsen. (§§ 83-84)

e. Vi förkastar också tanken om gemenskap i protest, då den används som ett rättfärdigande av att utöva gemenskap med villolärare. (§§ 85-88)

f. Slutligen förkastar vi åberopandet av ”samarbete i yttre ting”, då det används som ett rättfärdigande av gemensamt kyrkligt arbete med villolärare. (81)